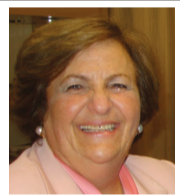

Λευκόνοικο

Όπου τζ' αν πάω
 οι στράτες σου μπροστά μου.
 Τ' άσπρα σου σπίθκια,
 οι αυλάες σου ανοιχτές.
 Τζαι οι καλές
 Λευκονοισιάτισσες
 να παραφακάνουν στο
 νοικοτζυρκόν
 τζαι στη φιλοξενία.
 Μόλις ροδίσει η αυκή,
 τραβούν οι ζευκαλάτες στα
 χωράφκια,
 ακαταπόνητοι δουλευταράδες,
 για να γιωρκήσει η Μεσαρκά.
 Τζαι τα κοπέλια σου αγνά, με
 τιμιότη,
 γνήσια παιδικιά της Τζύπρου μας,
 που κοτσινίζαν στην αδρή
 φωνή του τζύρη τους
 ή στο συνόμπλασμα της
 κορασιάς.
 Σε πήρε ο Τούρκος
 τζ' αλυσώθης.
 Μα εγώ σε κουβαλώ
 μες στην καρδιά μου»
 Πρεσβυτέρα Κυριακή Παρασκευά

1 η Απριλίου 1939. Με απόφαση του κυβερνήτη Πάλμερ το Λευκόνοικο ανακηρύσσεται ο 15ος Δήμος της Κύπρου. Προσωπικά, μου προξενούσε πάντα έκπληξη το γεγονός ότι καθυστέρησε η αγγλική κυβέρνηση να ανακηρύξει σε Δήμο το Λευκόνοικο, αφού, σύμφωνα με τους Κώδικες της Αρχιεπισκοπής, την πιο αξιόλογη

Της **Ζήνας
 Λυσάνδρου
 Παναγίδη***

πηγή πληροφοριών για την Ιστορία της Κύπρου, από τα πρώτα 30 χρόνια του 19 ου αιώνα ήταν το μεγαλύτερο και πλουσιότερο σε παραγωγή χωριό της Κύπρου.

Από κατάλογο του 1825 που συντάχθηκε για σκοπούς φορολογικούς, μαθαίνουμε

ότι το Λευκόνοικο παρήγαγε 215 «μόδια κυπριώτικα σπάρια», η Αθραίνου 114 μόδια, η Αραδίππου 94, η Άχχια 139, ο Μαραθόβουνος 115, η Μόρφου 25, το Ιδάλιο 82, η Λύσις 59, το Τρίκωμο 16, το Πραστεϊόν 41 κ.ο.κ.

Επίσης, η ευτορία των κατοίκων του Λευκονοίκου φαίνεται και από τον κεφαλικό φόρο, όπου οι φορολογούμενοί του(128) πλήρωςαν φόρο 8890 πιάστρες(riasters) πολύ περισσότερα από όλους τους άλλους, (Λύσις, 98 φορολογούμενοι πλήρωςαν 5660 πιάστρες και Ακανθού, 86 φορολογούμενοι πλήρωςαν 4653 πιάστρες) και διπλάσια από τους φορολογούμενους του Παραλιμνίου(73 φορολογούμενοι πλήρωςαν 4477,20 πιάστρες).

Στη συνέχεια, όταν ο Άγγλος διοικητής της Αμμοχώστου, ο λοχαγός Swayne, αρχές Σεπτεμβρίου του 1878, έκανε περιοδεία στην επαρχία του για να τη γνωρίσει, διανυκτέρευσε στο Λευκόνοικο, αφού ήταν το πιο σπουδαίο χωριό της επαρχίας(the most important). Το ιστορικό της επίσκεψης αναφέρει η αγγλική εφημερίδα «Εικονογραφημένα Νέα του Λονδίνου» (Illustrated London News, October 12, 1878). Φαίνεται δε ότι είχε αρκετό πληθυσμό, αφού στην υποδοχή συγκεντρώθηκαν «πολλές εκατοντάδες ή τουλάχιστον 6-7 εκατοντάδες».

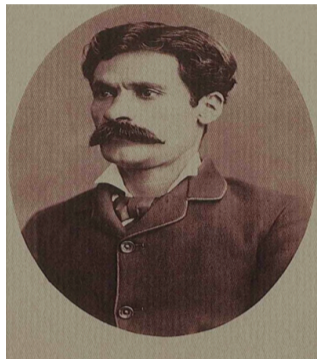
Γνωρίζουν, λοιπόν, πάρα πολύ καλά οι Άγγλοι τη σημασία του Λευκονοίκου, ότι είναι συγκοινωνιακός κόμβος, σε κεντρικό σημείο και σε ακτινοειδή διάταξη γύρω από αυτό υπάρχουν πολλά χωριά, 8 ελληνοκυπριακά και 6 τουρκοκυπριακά. Άρα, είχε τα περισσότερα πλεονεκτήματα για να γίνει ο πρώτος Δήμος, μετά τις πόλεις. Γιατί δεν έκαναν, λοιπόν, πρώτο Δήμο το Λευκόνοικο, αμέσως μετά την άφιξή τους στο νησί; Γιατί έκαναν άλλα χωριά Δήμους, που δεν είχαν τα πλεονεκτήματα του Λευκονοίκου;

Πάντα με απασχολούσε αυτό το θέμα και η απάντηση δόθηκε κατά τη διάρκεια του 1ου Φιλολογικού Συνεδρίου του Δήμου μας, τον περασμένο Νοέμβριο, για τον Μητροπολίτη Κιτίου Κυπριανό που ήταν Λευκονοικιάτης. Οι Λευκονοικιάτες, επιηρεασμένοι από τον Μητροπολίτη τους που αγαπούσαν και εκτιμούσαν, δεν ήθελαν τους

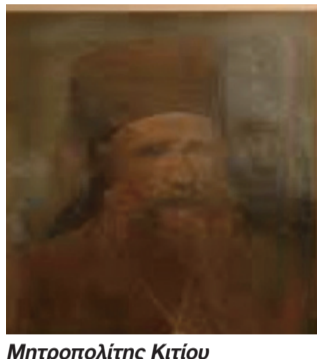
80 ΧΡΟΝΙΑ ΔΗΜΟΣ ΛΕΥΚΟΝΟΙΚΟΥ (1939-2019)

Το καμάρι της Μεσαορίας

ΕΜΠΟΡΙΚΟ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ, ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

Βασίλης Μιχαηλίδης.

Μητροπολίτης Κιτίου Κυπριανός.

Λυκούργος Κάππας, τελευταίος Γυμνασιάρχης.

Υφάντριες του Λευκονοίκου.

Άγγλους αποικιοκράτες. Σύμφωνα, μάλιστα, με μαρτυρίες, και ειδικότερα του κ. Λούη Αθανασίου, Γραμματέα του Δήμου μας, στο σπίτι τους, όπως και σε πολλά σπίτια της κωμόπολής μας είχαν αναρτημένη σε περίοπτη θέση τη φωτογραφία του Μητροπολίτη Κιτίου.

Βεβαίως, αργότερα, από το 1926, σύμφωνα με δημοσιεύσεις στο Λεύκωμα για τα 80χρονα του Δήμου μας, οι Λευκονοικιάτες ζητούσαν την ανακήρυξη του χωριού τους σε Δήμο, αλλά, παρόλο που εγκρίθηκε η μετατροπή της κοινότητας Λευκονοίκου σε Δήμο, μετά από πρόταση του βουλευτή Κυριάκου Ρωσσίδα στο Νομοθετικό Συμβούλιο, η κυβέρνηση το απέρριψε, με τη δικαιολογία ότι οι αρχές του χωριού αντιδρούσαν, και εννοούσαν τον μουκτάρη Χαμπή Σπανό και τους αζάδες που δεν ήθελαν να χάσουν το οφάκιό τους.

Το 1939 βρισκόμαστε στην εποχή της

Παλμεροκρατίας, όπου δεν επιτρέπονταν οι εκλογές. Έτσι, ο κυβερνήτης διόρισε ως πρώτο Δήμαρχο τον κυβερνητικό γιατρό, αείμνηστο Χρίστο Μιχαλόπουλο.

Οι επόμενοι Δήμαρχοι ήταν κατά σειρά: Λουκάς Γρηγορίου(1943-46), Αναστάσης Χαραλάμπους, (1946-1949)Λουκάς Γρηγορίου(1949-1960), Μάρκος Σπανός, (1960-1985)Λυκούργος Κάππας(1990-1998) και Μιχάλης Πήλιος(1998-2016).

Αναντίρρητα, το προσωρινό ιδιόκτητο Οίκημα του Δημαρχείου μας, στη λεωφόρο Κυρηνείας 91 στο Πλατύ Αγλαντζιάς, είναι ανάξιο ενός ιστορικού Δήμου που λάμπρυνε το σπερέωμα της κυπριακής υπαίθρου. Ενός Δήμου που ήταν το καμάρι της Μεσαορίας μας, εμπορικό, οικονομικό, πνευματικό και πολιτιστικό κέντρο, που ανθούσε σε όλους τους τομείς και γέννησε άξια τέκνα, ανθρώπους του μέτρου, ηθικούς, φιλομαθείς,

πνευματικούς και πεπαιδευμένους, με ανεπτυγμένο το αίσθημα της κοινωνικής προσφοράς και της αγάπης προς τον πλησίον. Που γέννησε έναν Εθνικό Ποιητή, τον Βασίλη Μιχαηλίδη, έναν σεπτό και φωτισμένο Ιεράρχη, ακραιφνή πατριώτη, τον Κιτίου Κυπριανό, δύο σκαπανείς του Συνεργατικού Κινήματος(1909), τον Ιωάννη Οικονομίδα και τον Μάρκο Χαραλάμπους, έναν Αρχοντα Πρωτοψάλτη, τον Θεόδουλο Καλλίνικο, πλειάδα αγωνιστών της ελευθερίας της πατρίδας μας που ανταποκρίθηκαν σε κάθε κάλεσμα της Ελλάδας, ήρωες και μάρτυρες για την ελευθερία του νησιού μας, Δημάρχους ευγενείς, ευπρεπείς και δυναμικούς, πρώην Υπουργούς και βουλευτές, απλούς ανθρώπους της γης, σπουδαίους γεωργούς, τεχνίτες ξακουστούς.

Η αρχόντισσα της Μεσαορίας πρωτοστατούσε σε όλους τους τομείς, πρωτίστως

στον γεωργικό και τον τεχνολογικό τομέα, με παράδειγμα την πρώτη αλυσιστική σε όλο το νησί, ήταν ο σιτοβολώννας

της Κύπρου, είχε μεγάλες Αποθήκες Σιτηρών, Δικαστήριο, Νοσοκομείο, Κτηματολόγιο, Γεωργικό Τμήμα, Τράπεζες, Δημοτική Αγορά, Ταχυδρομείο, Σωματεία, Μεικτή Τετράφωνη Δημοτική Χορωδία, Φαρμακεία, Ιδιωτικά Ιατρεία, Κτηνοτροφικό Σταθμό, Φωτόριο, αρτοποιεία, αλευρομυλούς, βιοτεχνίες, εργοστάσιο κατασκευής αναψυκτικών, επιπλοποιεία, σταθμούς βενζίνης, πολλά εμπορικά καταστήματα, ελαιοτριβείο, Δημοτικό Σφαγείο, Ηλεκτροπαραγωγικό Σταθμό. Επιπρόσθετα, είχε κέντρα αναψυχής, Θερινό και χειμερινό σινεμά του Φυρίλλα, το θερινό κέντρο και σινεμά Πανόραμα, του Παναγιώτη Χαραλάμπους, το κέντρο Ακρόπολις, το «Αγροτόσπιτο» του Πανίκου Χατζηκακού, Ζαχαροπλαστεία και Εστιατόρια,

Χρυσοχοεία, (τα τρία αδέρφια, Φώτης, Γρηγόρης και Βασίλης Πρωτοπαπάς) Μηχανουργεία, πρότυπα για όλο το νησί, και πολλά άλλα. Στο Λευκόνικο έγινε η πρώτη Παγκύπρια Γεωργική Έκθεση το 1920.

Κι όλα αυτά σε μια εποχή, αρχές του περασμένου αιώνα, όταν τα πιο πολλά χωριά φυτοζωούσαν.

Λευκόνικο πολυαγαπημένο!

**«Εσού που τ' άλλα τα χωρικά
είχες μιαν άλλην χάριν
ήσουν μια αμματοπέτρα
της Μεσαρκάς καμάριν!»**

Αντώνης Αντωνίου

Ευλογημένη γη του Λευκονοίκου μας!
Γη ελληνική, των Αχαιών, των Μυκηναίων, των ηρώων του Ομήρου. Από τον 7ο π.Χ. αιώνα η σκαπάνη των αρχαιολόγων έφερε στο φως Ιερό, αφιερωμένο στον Θεό του φωτός, τον Απόλλωνα!

Αψευδείς μάρτυρες τα αγάλματα που κοσμούν το Κυπριακό Μουσείο. Εδώ οι άνθρωποι ανέπτυξαν πολιτισμό για 3,000 χρόνια! Μάρτυρές μας οι πέτρες, τα χύματα, τα αγάλματα, οι κρυμμένοι θησαυροί της γης μας, η γλώσσα, το πατροπαράδοτον ήθος και έθος, οι εικόνες, θαυμάσια δείγματα βυζαντινής τέχνης. Ευτυχώς, Θεία Πρόνοια, τα καλύτερα έργα βρίσκονται στο Βυζαντινό Μουσείο. Το Λευκόνικο, τον καιρό της Φραγκιάς, έκανε για έδρα του ο επαναστάτης Ρε Αλέξης!

Γη σιταρομάνα, γη παχιά, πλούσια, ευλογημένη. Είχαμε δυο εκκλησίες, του Αρχαγγέλου Μιχαήλ και του Σπυτήρος, και τέσσερα ξωκκλήσια: του Σταυρού, του Προφήτη Ηλία, των Αγίων Θεοδώρων, της Αγίας Ζώνης, του Αγίου Φωκά και του Αγίου Γεωργίου στη Μελούντα.

Ανθρωποι της γνώσης!

Κορώνα στο κεφάλι τους η μόρφωση.

Το 1938 ιδρύεται το Εμπορικών Κολλέγιον Λευκονοίκου, ιδιωτική Σχολή του Ανδρέα Λοϊζίδη.

Το 1940, θα ιδρυθεί η Ανωτέρα Σχολή Λευκονοίκου, η οποία το 1947 θα μεταφερθεί σε νέο σχολικό κτήριο στον λόφο του Προφήτη Ηλία και θα πάρει το όνομα του ευεργέτη της, του Γεωργίου Καμιντζή. Η Καμιντζεϊος Ανωτέρα Σχολή Λευκονοίκου το 1960, με την ανεξαρτησία, θα ονομαστεί Ελληνικόν Γυμνάσιον Λευκονοίκου και μετά Γυμνάσιον Λευκονοίκου. Καύχημα του Γυμνασίου μας η μεγαλοπρεπής Αίθουσα Τελετών, μια από τις λίγες στο νησί μας, επιβλητική και μεγαλόπρεπη, την οποία εγκαινίασε ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος στις 26 Μαΐου το 1969. Η Αίθουσα Τελετών κτίστηκε με δωρεά του ευεργέτη μας Γεωργίου Καμιντζή και τη συνδρομή της Σχολικής Εφορίας Λευκονοίκου. Μνήμη της γης μας το Γυμνάσιό μας, καύχημα και στολίδι όλης της Μεσαορίας.

Πνευματικός Φάρος που το φως του κατεύγασε τις ψυχές εκατοντάδων παιδιών όλης της περιοχής Λευκονοίκου και πλημύρισε τη ζωή τους με νόημα και ελπίδα.

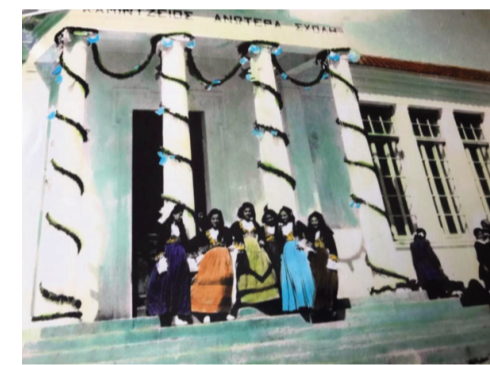
Με τα Ιωνικού Ρυθμού Προπύλαιά του, μεγαλόπρεπα, επιβλητικά, αρχαιοπρεπή, το αέτωμα, το γείσο, τους κίονες.

Με τα γιασεμιά να μεθούν ακόμα την ψυχή μας, σαν ανεβαίναμε όλα εκείνα τα σκαλοπάτια που θα μας έφερναν στα Προπύλαια, με τους απέραντους σιτοβολώνες και τους ελαιώνες που αγναντεύαμε από τον λόφο, με τα κεριά στον Προφήτη Ηλία, κεριά της πίστης στο θαύμα. Στο θαύμα που και σήμερα προσμένουμε!

Θυμόμαστε τις επισκέψεις του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου στο Γυμνάσιό μας.

Θυμόμαστε τις παρελάσεις των εθνικών μας επετείων, με το άγημα και την ελληνική σημαία, τη λεβεντιά και την περηφάνια των παιδιών, με την μπάντα του Γυμνασίου μας, με τις κοπέλες με τις παραδοσιακές στολές, τους φουστανελοφόρους, την επίσημη στολή μας με το πηλίκιο και το σήμα με την κουκουβάγια και αργότερα με το περιστέρι με το κλαδί ελιάς, τις άσπρες φούστες, τα φιογκάκια, τα άσπρα καλτσάκια και τα άσπρα γάντια που φορούσαν οι σημαιοφόροι και οι παραστάτες, την κατάθεση στεφάνων στη Σπήλη των Ηρώων, στην κεντρική πλατεία του Λευκονοίκου και το «Πέσατε Ήρωες» που τραγουδούσαμε με τη χορωδία μας, μπροστά στο Ηρώων, τα εωθινά και τις λαμπαδηφορίες που ακόμη μας προσενούν ρίγος και συγκίνηση!

Ταυτόχρονα, θυμόμαστε με νοσταλγία

τις εκδρομές μας, τους περιπάτους μας με τα πόδια στον Άγιο Φωκά, τις εξορμήσεις μας στο Μερσινίκι για το μνημόσυνο του Μιχαλάκη Μακρίδη ή τις εκδηλώσεις που κάναμε στο Μερσινίκι για τους στρατιώτες της ελληνικής Μεραρχίας που στρατοπέδευε εδώ. Θυμόμαστε ακόμη την επίσκεψή μας στις εγκαταστάσεις της εταιρείας που το 1970 έκανε διάτρηση για εξεύρεση πετρελαίου στο Λευκόνικο που μέρα και νύκτα ακουόταν ένα βουητό,

Τι να πρωτοθυμηθούμε, αλήθεια!

Τις εκδρομές μας στην Καντάρα με τα κυκλάμια;

Στην αγαπημένη μας Χαλεούκα, πνιγμένη στο πράσινο;

Στο Μοναστήρι του Αγίου Χρυσοστόμου ή του Μαχαίρα ή στην αρχαία Σαλαμίνα και τους Σόλους!

Να αναπολήσουμε τους λεβέντικους ελληνικούς χορούς, τις καλλιτεχνικές εκδηλώσεις μας, τις θεατρικές μας παραστάσεις, τις επισκέψεις μας στο ΡΙΚ με τη χορωδία και την ορχήστρα του Γυμνασίου μας, τις αθλητικές εκδηλώσεις μας, τις επιδείξεις μας, τους παγκύπριους αγώνες που λάμβαναν μέρος οι αθλητές μας, ή το Α΄ Περιφερειακό Φεστιβάλ Λευκονοίκου με τις αρχαιοελληνικές στολές, όλες φτιαγμένες από τη χρυσοχέρα Παναγιώτα Ηλιάδου, με τα κορίτσια με τους ολόλευκους χιτώνες και με τα κνίστρα στο κεφάλι, με τα διαδήματα, και τις κοπέλες που ενσάρκωναν τη Θεά των Όψεων, τη μινωική θεά της Γονιμότητας, τη γυμνόστηνη, με τον μικρό πάνθηρα στο κεφάλι, που κρατά από ένα φίδι σε κάθε χέρι. Αυτά τα φίδια τα ετοίμασαν αγωνιστές της ΕΟΚΑ στα κρα-

τήτηρία της Κοκκινότριμιθιάς!

Οι γυναίκες του Λευκονοίκου διακρίνονταν για την εξυπνάδα, την πάστρα, την τιμή, τη νοικοκυροσύνη και την αξιοσύνη τους. Γυναίκες δραστήριες και ταλαντούχες.

**«Όπου τζ' αν πάω οι στρατές
σου μπροστά μου,
τ' άσπρα σου σπιθκια,
οι αυλάες σου ανοικτές.
Τζιαι οι καλές
Λευκονοιτζιάπισσες
να παραβακάνουν στο
νοικοτζυρκόν
τζιαι στη φιλοξενιάν».**

Οι πιο πολλές γεύτηκαν από τα μέσα του περασμένου αιώνα, το αγαθό της μόρφωσης. Ξακουστές υφάντρες ύφαιναν τα πολύχρωμα λευκονοικιάτικα υφαντά τους, μα και ήταν αξεπέραστες στην κατασκευή

κάθε λογής ζυμαρικών, με κορυφαία την τσιποπίπα.

Το Λευκόνικο ήταν φημισμένο για το σφτόν το κλέφτικο που το έφτιαχναν με αρκετή μαεστρία.

Τότε, το Λευκόνικο μεσουρανούσε. Δημιουργούσε. Πρόκοβε. Οι άνθρωποι έμαθαν να είναι διαλλακτικοί, υπομονετικοί, φιλόξενοι. Σεμνοί και σοβαροί, άνθρωποι του μέτρου, ευγενείς και ευπρεπείς, τίμιοι και δημιουργικοί, φιλοπρόοδοι κι καινοτόμοι. Άνθρωποι με στέρεο κώδικα ηθικών αξιών! Φέτος γιορτάζουμε τα 80 χρόνια από την ίδρυση του Δήμου μας που ήταν «της Μεσαρκάς καμάριν».

Στόχος μας αμετάθετος η επιστροφή! «Το φτάσιμον εκεί είναι ο προορισμός μας!». Ο Αρχάγγελός μας θα μας βοηθήσει!

*Δημάρχου Λευκονοίκου